

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS IR AMŽIAUS PAGRINDAIS KOMPENSUOJANT MEDICINOS PAGALBOS PRIEMONIŲ ĮSIGIJIMO IŠLAIDAS TYRIMO

2017 m. gruodžio 29 d. Nr. (17)SN-170)SP-109

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2017 m. rugpjūčio 29 d. gautas pareiškėjo E. I. (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos negalios ir amžiaus pagrindais kompensuojant medicinos pagalbos priemonių įsigijimo išlaidas. Pareiškėjo skunde nurodoma, jog, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. 529 „Dėl kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių sąrašo (C sąrašo) patvirtinimo“ (toliau – Sąrašas), negalią turintiems asmenims, sukakus 18 metų, yra pabloginamos kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių teikimo sąlygos. Negalią turinčiam Pareiškėjui, iki jam sukako 18 metų, pagal Sąrašo 13.1.1 punktą per mėnesį buvo skiriama 60 vienetų sauskelnių (kompensuojant 100 proc. jų įsigijimo išlaidų). Pareiškėjui sulaukus pilnametystės, tačiau jo sveikatos būklei nepasikeitus, pagal Sąrašo 13.1.2 punktą mėnesiui skiriami tik 45 vienetai sauskelnių, kurių kaina kompensuojama. Pasak Pareiškėjo, tapus pilnamečiu šios jam būtinos medicinos pagalbos priemonės poreikis nepakito, todėl skiriamų kompensuojamų šių priemonių kiekio sumažinimas laikytinas nepagrįstu bei diskriminuojančiu negalios ir amžiaus pagrindais.

Seimo kontrolierius Raimondas Šukys, laikinai pavadavęs lygių galimybių kontrolierę Agnetą Skardžiuvienę, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 d., 2017 m. rugsėjo 13 d. raštu Nr. (17)SN-170)S-517 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją prašydamas informuoti, dėl kokių priežasčių Sąrašo 13.1.1 ir 13.1.2 punktuose nustatyti skirtingi skiriamų medicinos pagalbos priemonių kiekiai; ar skiriamų priemonių kiekio mažinimo pagrindas yra asmens amžius, bei paprašyta tai pagrįsti. Taip pat teirautasi, ar asmenims su negalia, kuriems nustatyta šlapimo (R32) arba išmatų (R15) nelaikymo diagnozė,

sulaukus pilnametystės medicinos pagalbos priemonių teikimo sąlygos yra keičiamos Sąraše nustatyta tvarka; jei taip, paprašyta nurodyti, kaip ir kodėl. Taip pat paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją ir įrodymus.

2017 m. lapkričio 29 d. lygių galimybių kontrolieriaus sprendimu Nr. (17)SN-170)S-703 „Dėl skundo tyrimo termino pratęsimo“, vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 28 str. 2 dalimi, Pareiškėjo skundo tyrimo terminas pratęstas iki 2017 m. gruodžio 29 d.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2017 m. gruodžio 21 d. Sveikatos apsaugos ministerijos rašte Nr. (10.1.7.1-423)10-10296 „Dėl informacijos pateikimo“ viceministrė K. Garuolienė nurodė, jog, Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – VLK) duomenimis, 2016 m. sauskelnių įsigijimo išlaidų kompensaciją gavo apie 39,5 tūkst. pacientų, iš jų: 487 vaikai ir apie 39 tūkst. suaugusiųjų. Kompensavimo suma sudarė apie 4,84 mln. Eurų. Norint suaugusiesiems kompensuoti tokį patį sauskelnių kiekį kaip ir vaikams (60 vienetų), papildomai reikėtų apie 4 mln. Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžeto lėšų.

Papildomai informuojama, jog VLK 2017 m. lapkričio 20 d. raštu Nr. 4K-8553 Sveikatos apsaugos ministerijos Ligu, vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijai pateikė siūlymą keisti sauskelnių ir įklotų kompensavimo sąlygas siekiant pagerinti šių priemonių įsigijimo išlaidų kompensavimą visiems pacientams, kuriems yra diagnozuotas vidutinio ar sunkaus laipsnio šlapimo nelaikymas, vadovaujantis Šlapimo nelaikymo ambulatorinio gydymo kompensuojamaisiais vaistais ir medicinos pagalbos priemonėmis tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. V-871 „Dėl Šlapimo nelaikymo ambulatorinio gydymo kompensuojamaisiais vaistais ir medicinos pagalbos priemonėmis tvarkos aprašo patvirtinimo“. Siūloma, kad sunkaus laipsnio šlapimo nelaikymą turintiems pacientams būtų kompensuojamos sauskelnių (arba įklotų, arba vienkartinį paklodžių – paliekant galimybę rinktis) įsigijimo išlaidos, o vidutinio laipsnio šlapimo nelaikymą turintiems pacientams būtų kompensuojamos tik įklotų įsigijimo išlaidos. Pritarus šiam siūlymui ir PSDF biudžete skyrus daugiau lėšų, Sąraše numatytos medicinos pagalbos priemonės būtų kompensuojamos vienodomis sąlygomis, nepriklausomai nuo šios paslaugos gavėjų amžiaus.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar, įgyvendinant Sąrašo 13.1.2 punkte numatytų medicinos pagalbos priemonių įsigijimo išlaidų kompensavimo iš PSDF biudžeto tvarką, nepažeidžiamos Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 punkto nuostatos bei užtikrinamas tinkamas asmenims dėl jų negalios pobūdžio būtinų medicinos pagalbos priemonių paslaugų teikimas, taip pat ar yra tinkamai vykdomos Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija) 25 str. b ir 28 str. 2 d. a punktuose numatytos pareigos.

Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 punkte nustatyta, jog valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant, *inter alia*, amžiaus ir negalios.

Pagal Konvencijos 25 str. b punktą, Konvencijos šalys, pripažįsta, kad neįgalieji turi teisę į aukščiausią įmanomą sveikatos lygį jų nediskriminuojant dėl neįgalumo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, imasi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliųjų galimybę gauti sveikatos paslaugas, atsižvelgiant į lytį, įskaitant su sveikata susijusią reabilitaciją. Pirmiausia valstybės, šios Konvencijos šalys, įsipareigoja, *inter alia*, teikti šias sveikatos paslaugas, kurios yra būtinos neįgaliesiems būtent dėl jų neįgalumo, įskaitant ankstyvą diagnozę ir prireikus intervenciją, ir paslaugas, skirtas kuo labiau sumažinti tolesnio asmenų, įskaitant vaikus ir vyresnio amžiaus žmones, neįgalumo tikimybę ir užkirsti tam kelią. Konvencijos 28 str. 2 d. a punktu šalys įpareigojamos užtikrinti neįgaliųjų lygias galimybes gauti švarų vandenį ir užtikrinti galimybę už prieinamą kainą gauti atitinkamas paslaugas, įrenginius ir kitokią pagalbą, susijusią su neįgaliųjų poreikiais.

Pažymėtina, jog tiesioginė diskriminacija yra elgesys su asmeniu, kai, *inter alia*, amžiaus ir negalios pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Pabrėžtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių.

Pamatinius Lietuvos valstybės ir visuomenės gyvenimo aspektus reglamentuojančio įstatymo – Lietuvos Respublikos Konstitucijos – 29 str. nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti

jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Asmenų lygybės principas yra konstitucinės žmogaus prigimtinės teisės būti traktuojamam vienodai garantija. Šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 17/97).

2. Tyrimo metu nustatyta, jog negalią turinčiam Pareiškėjui, iki jam sukako 18 metų, pagal Sąrašo 13.1.1 punktą per mėnesį buvo skiriama 60 vienetų sauskelnių (kompensuojant 100 proc. jų išlaidų). Pareiškėjui sulaukus pilnametystės, tačiau jo sveikatos būklei nepasikeitus, vadovaujantis Sąrašo 13.1.2 punkte nustatyta tvarka, per mėnesį kompensuojamos tik 45 vienetų sauskelnių įsigijimo išlaidos. Pasak Pareiškėjo, tapus pilnamečiu šios jam dėl negalios būtinos medicinos pagalbos priemonės poreikis nepakito. Dėl nuo vaikystės Pareiškėjui nustatytos negalios jis negali dirbti, todėl negauna su darbo santykiais susijusių papildomų pajamų ir nėra įgijęs darbo stažo.

Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatyme bei kituose teisės aktuose įtvirtintas Lietuvos sveikatos draudimo modelis grindžiamas ne tik visuotinumu, bet ir solidarumo principu, pagal kurį valstybė įsipareigoja rūpintis kiekvienu žmogumi, kuris dėl objektyvių priežasčių negali savimi pasirūpinti. Konstatuotina, jog asmenys, dėl negalios pripažinti nedarbingais, sulaukę pilnametystės netampa labiau socialiai apginti, kadangi dėl objektyvių priežasčių itin ribotai gali užsitikrinti stabilias, su darbo santykiais susijusias pajamas.

Tyrimo metu Sveikatos apsaugos ministerija nepateikė objektyvių duomenų, leidžiančių pagrįsti Sąrašo 13.1.1 ir 13.1.2 punktuose įtvirtintą dėl amžiaus skirtingą medicinos pagalbos priemonių skyrimo tvarką, kuomet sulaukus pilnametystės dėl negalios nedarbingais pripažintiems asmenims visiškai kompensuojamų sauskelnių kiekis sumažinamas nuo 60 iki 45 vienetų. Darytina išvada, jog Sąrašu patvirtinta priklausomai nuo amžiaus skirtinga medicinos pagalbos priemonių įsigijimo kompensavimo tvarka tiesiogiai diskriminuoja asmenis dėl jų amžiaus ir yra pažeidžiamos Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 punkto nuostatos.

Konstatuotina, kad, įgyvendinant Sąrašų bei kitais teisės aktais patvirtintą medicinos pagalbos priemonių įsigijimo išlaidų kompensavimo iš PSDF biudžeto tvarką, neužtikrinamos asmenims dėl jų negalios pobūdžio būtinų medicinos pagalbos priemonių teikimo paslaugos, t. y., nėra tinkamai vykdomos Konvencijos 25 str. b bei 28 str. 2 d. a punktuose numatytos pareigos.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 str. 2 d. 3 punktu bei 30 str. 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministrą ir siūlyti keisti Sąrašo 13.1.1 bei 13.1.2 punktuose įtvirtintą medicinos pagalbos priemonių įsigijimo išlaidų kompensavimo iš PSDF biudžeto tvarką, užtikrinant, kad dėl negalios nedarbingiems asmenims dėl negalios pobūdžio jiems būtinos medicinos pagalbos priemonės būtų teikiamos vienodomis sąlygomis, nepriklausomai nuo jų amžiaus.

2. Įpareigoti sveikatos apsaugos ministrą išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti lygių galimybių kontrolierių ne vėliau kaip per 30 dienų nuo šio sprendimo gavimo dienos.

3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Sveikatos apsaugos ministeriją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė